

3784

فقهی

در قلم حاکم جامعه اسلامی

پاسخ به چند پرسش درباره ولایت مطلقه
فقیه و شورای رهبری، مروری بر حقیقت
ماجرای معرفی رهبر انقلاب در جامعه
خبرگان سال ۶۸ و نقد و بررسی گزارش ادعایی از
گفتگوی آخوند خراسانی و میرزای نائینی و
شبهه مشهور به «دور» درباره مجلس خبرگان

سرشناسه: ملک زاده، محمد حسین، ۱۳۵۸ -
 عنوان و نام پدیدآور: فقیه، در قامت حاکم جامعه اسلامی / محمد حسین ملک زاده.
 مشخصات نشر: قم: اعتدال اسلامی، ۱۳۹۶.
 مشخصات ظاهری: ۲۰۰ ص: ۲۱×۱۴ س.م.
 فروست: نظام سیاسی اسلام: ۵.
 شابک: ۸۰۰۰۰ ریال ۳-۵-۹۳۳۸۵-۶۰۰-۹۷۸:
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 یادداشت: کتابنامه.

موضوع: ولایت فقیه -- پرسش ها و پاسخ ها
 موضوع: ایران. مجلس خبرگان رهبری
 Iran. Majles-e Khubreg n-e Rahbari
 موضوع: Questions and answers: Wilayat al-faqih
 موضوع: رهبری (اسلام) -- پرسش ها و پاسخ ها
 Islamic Leadership -- Questions and answers
 موضوع: رهبری (اسلام)
 Islamic leadership
 موضوع: سیاست انتخاباتی -- ایران
 Election policy -- Iran*
 موضوع: اطال (منطق)
 (Vicious circle principle logic)
 ر.ب.بندی کنگ: ۷۱۳۴۴۷۲۲۳/۸
 ر.ب.بندی: ۲۹۷/۴۵
 شماره کتابشناسی: ۴۸۹۷۷

فقیه، در قامت حاکم جامعه اسلامی

مؤلف: محمد حسین ملک زاده

ناشر: اعتدال اسلامی

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۶

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

امور هنری (طراحی جلد و صفحه آرای): عباس کبیر

چاپ: نینوا

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

شابک: ۳-۵-۹۳۳۸۵-۶۰۰-۹۷۸

نشانی: قم، خیابان صفائیه، کوچه ۲۳، پلاک ۲۱

تلفن: ۳۷۸۴۰۶۱۷ - ۰۲۵

تمامی حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است.

پخش: ۰۹۱۹۶۱۵۱۲۴۹ - کبیر

قال رسول الله ﷺ

الفقهاء قادة

فقيهان، رهبران جامعین هستند.

این کتاب، پنجمین کتاب از مجموعه تألیفات نگارنده در حوزه نظام سیاسی اسلام، اندیشه، فلسفه، کلام و فقه سیاسی، فقه الحکومه، فقه الدوا و ولایت فقیه است و دارای فروست یا شناسه مجموعه آثار «نظام سیاسی اسلام ۸» می‌باشد.

مجموعه کتب نویسنده با فروست یا شناسه مجموعه آثار «نظام سیاسی اسلام» که تاکنون، رشته تحریر درآمده‌اند عبارتند از:

۱. فلسفه فقه الحکومه (نظام سیاسی اسلام ۱)؛
۲. روش‌شناسی فقه السیاسه (نظام سیاسی اسلام ۲)؛
۳. ولایة الفقیه فی الشریعة الاسلامیة (نظام سیاسی اسلام ۳)؛
۴. ولایت فقیه؛ چیستی، گستره، دیرینه (نظام سیاسی اسلام ۴)؛
۵. فقیه، در قامت حاکم جامعه اسلامی (نظام سیاسی اسلام ۵) [کتاب حاضر]؛
۶. ولایت فقیه در آثار شیخ اعظم (نظام سیاسی اسلام ۶).

قال امير المؤمنين عليه السلام

العلماء حكام على الناس

علماء، حاکم بر مردمان.

پرسش‌ها و شبهاتی که در این کتاب، پاسخ داده می‌شوند:

۱. چرا ان‌کونینا ولایت مطلقه فقیه؟ منظور از مطلقه بودن ولایت فقیه چیست؟

۲. آیا ولایت مطلقه فقیه به معنای «للق العنان بودن فقیه و عدم محدودیت وی به قانون است؟ و آیا این همان دیکتاتوری نیست؟

۳. مردم که طفل صغیر و یا سفیه و عجزون هستند که محتاج قیم و ولی باشند پس چرا باید ولی فقیه داشته باشند؟ آیا این امر، تحقیر مردم و توهین به آنان نیست؟

۴. وقتی از موضوعاتی مثل ولایت فقیه و چرایی آن سؤال می‌شود آن قدر استدلال‌های مختلف مطرح می‌شود که آیا روایت و اقوال و آراء پراکنده ذکر می‌شود که پرسش‌گر بالاخره نمی‌فهمد جواب روشن این مسأله چیست. آیا نمی‌توان یک پاسخ قانع کننده کوتاه و بدون طول و تفصیل برای این سؤال

که «چرا باید یک فقیه بر جامعه حکومت کند» بیان کرد؟

۵. امام خمینی با چه تصوّر و تعریفی از اصل ولایت فقیه و مشروعیت آن به قیام و نهضت پرداخت؟ و آیا آن نظریه تعریف پس از پیروزی انقلاب و تشکیل جمهوری اسلامی هم بایرجا ماند و یا با توجه به تجربیات جدیدی که ایشان در زمینه حکومت داری به دست آورد و نیز شکل گرفتن ساختارهای قانونی مانند مجلس خبرگان رهبری و نقش آن در مسائل رهبری و ولایت فقیه، دیدگاه ایشان هم در باب مبنای مشروعیت ولایت فقیه دستخوش تغییر و تعدیل شد؟
۶. آیا فقهای دیگر، به حاکمان امامی هم ولایت فقیه را قبول داشته اند؟

۷. مدّتی است متنی حاوی گزارش گفتگویی، آخوند خراسانی با میرزای نائینی منتشر شده است که براساس آن چه در این گزارش آمده است، جناب آخوند با ذکر دلایل متعدّد، مخالفت خود را با تشکیل حکومت اسلامی اعلام می کند. حال می خواستم نظر شما را درباره صحت این گزارش و قابل استناد بودن آن جویا شوم؟

۸. اگر دیگر علما و فقها نیز اصل ولایت فقیه و لزوم ورود و سرمداری روحانیت در امور سیاسی و حکومتی را قبول داشته اند پس چرا فقط امام خمینی این ایده را به اجرا درآورد

و حکومت تشکیل داد؟

۹. چرا شعار «مرگ بر ضدّ ولایت فقیه» سر داده می شود؟ آیا باید هرکسی که به هر دلیل، با نظریه ولایت فقیه مخالف است و آن را قبول ندارد را نفرین کرد و برایش آرزوی مرگ نمود؟ آیا این کار شرعاً حرام نیست؟

۱۰. هفته ای شود در جلسه خبرگان رهبری در سال ۱۳۶۸، رهبر انقلاب جوانش از طرف داران شورای رهبری بوده است، در دهه هشتاد و نود هم دوباره مسأله شورای رهبری به وسیله یکی از شخصیت های عالی رتبه سیاسی کشور مطرح شد و بر سر زبان ها افتاد، با این وجود چرا این نظریه آن چنان که باید، جدی گرفته نمی شود و اجرا در نمی آید و چرا به جای یک نفر رهبر، شورای رهبری قرار نمی گیرد؟

۱۱. در فرایند انتخاب رهبر به وسیله مجلس خبرگان، دور لازم می آید؛ زیرا «رهبر، اعضای شورای نگهبان را انتخاب می کند. اعضای شورای نگهبان، اعضای مجلس خبرگان را انتخاب می کنند. و اعضای مجلس خبرگان هم رهبر را انتخاب می کنند». آیا راه حل و پاسخی برای این اشکال وجود دارد؟

ولایت فقیه،

محور نظام سیاسی اسلام

در عصر غیبت امام معصوم علیه السلام است

و این محوریت تا جایی است که می توان

نظام سیاسی و حکومتی اسلام در عصر غیبت را

«نظام ولایت فقیه»

نامید.

به دیگر سخن،

ولایت فقیه عبارت است از:

عنصر بنیادین الگوی جامع نظام دین، دین

در سرپرستی جامعه

و رکن رکین مدیریت اجتماعی دین

و دولت داری و حکمرانی اسلامی

عَلَيْهِ السَّلَام
وَرَحْمَةُ الشَّرِيف

در دوران عدم دسترسی مستقیم به امام زمان

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي بِنَافْعِهِ نَحْيُكَ
وَبِإِغْوَائِهِ نَمُوتُكَ
وَبِإِحْسَانِهِ نَحْيُكَ
وَبِإِغْوَائِهِ نَمُوتُكَ

فهرست مطالب

مقدمه ناشر	۱۹
معرفی کتاب حاضر	۱۹
مقدمه مؤلف	۲۷
۱. پرسشی درباره منظور از مطلقه بودن ولایت فقیه	۳۳
تعریف فقه	۳۴
تعریف فقیه	۳۴
مناصب و ولایت‌های سه‌گانه فقیه	۳۵
منظور از مطلقه بودن ولایت فقیه	۳۶
کاربرد ویژه اصطلاح ولایت فقیه در منصب سوم	۳۷
نظام ولایت فقیه، نظام سیاسی اسلام در عصر غیبت	۳۸
۲. پرسش درباره نسبت ولایت مطلقه فقیه و دیکتاتوری	۳۹
ولایت فقیه، محدود و مقید به شریعت و عدالت	۳۹

جایگاه رفیع و تأثیر حقیقی رأی و نقش مردم در نظام امت و امامت ..	۴۰
اسلامیت، مستلزم جمهوریت و فصل ممیزان	۴۳
۳. تحقیرآمیز دانستن و اعتراض به در نظر گرفتن ولیّ برای جامعه، با توجه به احتیاج افرادی همچون طفل صغیر، سفیه و مجنون به ولیّ و قیم	۴۵
حساس نیاز به ساختار حکومتی، نشان‌گر رشد و ترقّی	۴۵
ولایت سرمدیه: مصادیق مختلف	۴۸
۴. درخواست باسخی کوتاه، روشن و قانع‌کننده برای پرسش از چرایی حکومت سبّه در جامعه	۵۳
۵. پرسشی دربارهٔ سرانجام زمینى درباره اصل ولایت فقیه و مشروعیت آن، پیش و پس از انقلاب	۵۹
الف. پیش از انقلاب	۶۱
ب. پس از انقلاب	۶۳
۶. پرسش از ریشه و پیشینه اندیشه ولایت فقیه و دانش فقه و در تاریخ فقاہت شیعه	۶۵
ولایت فقیه از ضروریّات فقه مکتب اهل بیت (علیهم‌السلام)	۶۵
نمونه‌هایی از اقوال علما درباره ولایت مطلقه فقیه	۶۷
نظر ملا احمد نراقی درباره ولایت مطلقه فقیه	۶۹
نظر صاحب جواهر درباره ولایت مطلقه فقیه	۷۱
نظر محقق ثانی درباره ولایت مطلقه فقیه	۷۵

- نظر صاحب مصباح الفقیه درباره ولایت مطلقه فقیه ۷۹
- نظر آیت الله بروجردی درباره ولایت مطلقه فقیه ۸۱
- نظر آیت الله گلپایگانی درباره ولایت مطلقه فقیه ۸۵
- عدم انحصار دیدگاه ولایت مطلقه فقیه به امام خمینی ۹۱
- استدلال به ضرورت مذهب، اجماع، اتفاق و شهرت در مورد ولایت فقیه ۹۵
۷. پرسشی درباره حالات ادعایی آخوند خراسانی با حکومت اسلامی ... ۱۱۱
- مقدمه پاسخ ۱۱۱
- بررسی گزارش ادعایی از گفتگوی آخوند خراسانی و میرزای نائینی ۱۱۲
۸. چرایی عدم تشکیل حکومت و عملیات ساختن نظام ولایت فقیه به وسیله دیگر فقها ۱۲۹
- زندگی علمای شیعه تحت سخت‌ترین فشارها و محابودیت‌ها ۱۲۹
- نمونه‌هایی از ورود جدی علما به عرصه سیاسی و اجتماعی در یکی دو قرن اخیر ۱۳۰
- همراهی صدها فقیه با نهضت اسلامی به رهبری امام خمینی ۱۳۳
- دلیل عدم قیام برخی از علمای معاصر نجف ۱۳۳
۹. چرایی شعار «مرگ بر ضد ولایت فقیه» و حکم شرعی آن ۱۴۱
- مراتب ابراز مخالفت با ولایت فقیه ۱۴۳
۱۰. پرسشی درباره شورای رهبری ۱۴۹

نشست مجلس خبرگان پس از رحلت امام و الگوهای پیشنهادی	
جهت شورای رهبری در این نشست	۱۵۹
رای گیری مجدد برای رهبری، پس از اصلاح و همه پرسی قانون اساسی	۱۶۴
ره مندی گسترده رهبری از شورا و مشورت	۱۶۹
۱۱ شبهه مشهور به «شبهه دور» در مورد انتخاب رهبر به وسیله مجلس	
خبرگان	۱۷۱
تقریر مجدّد شبهه دور	۱۷۱
پاسخ به شبهه دور	۱۷۲
تقریر شبهه تبانی	۱۷۲
پاسخ به شبهه تبانی	۱۷۳
فهرستی از آثار نویسنده	۱۸۸
ارتباط با نویسنده	۱۹۷

مقدمه ناشر

معرفی کتاب حاضر

کتاب «فقیه، در قلمت حاکم جامعه اسلامی» (دارای فرّوست یا شناسهٔ مجموعه آثار «نظام سیاسی اسلام») کتابی پرسش‌محور است که در قالب آن، نویسنده تلاش می‌کند به صورتی شفاف و صریح، به پاسخ‌گویی به چند نمونه از مهم‌ترین و رایج‌ترین و چه بسا از دید برخی، گزنده‌ترین پرسش‌ها درباره ولایت مطلقه عیسه و حکومت اسلامی در عصر غیبت و پرسشی درباره شورای رهبری، و نیز نقد و بررسی گزارشی ادعایی از گفتگوی آخوند خراسانی و میرزای نائینی و شبهه‌های مشهور به «شبههٔ دور» درباره مجلس خبرگان رهبری بپردازد و با احاطه و تسلط که بر مبانی علوم، معارف و اندیشه اسلامی، به ویژه در عرصه مباحثات فقهی دارد به صورتی عالمانه و اجتهادی به پاسخ‌گویی به این سؤالات، اشکالات، شبهات و اعتراضات مبادرت ورزد.

اما نکته‌ای که باید به آن اشاره نمود آن است که هیچ یک از پرسش‌ها و اشکال‌های مطرح شده در این کتاب، افتراضی و تولید شده به وسیله نویسندگان محترم و یا ناشر نیستند بلکه عموم آنها از پربسامدترین پرسش‌های کلامی، فقهی و سیاسی دربارهٔ ولایت فقیه و رهبری در جمهوری اسلامی ایران می‌باشند که در سطح جامعه وجود دارند و گاه و بی‌گاه بر زبان‌ها و قلم‌ها جاری می‌گردند و یکایک همین پرسش‌ها طی سالیان متعاقب، بارها و بارها، البته احیاناً به صورت‌های گوناگون و با عبارات و تعبیرمختلف از استاد ملک‌زاده - نویسنده کتاب حاضر - پرسیده شده‌اند و ایشان به صورت کتبی یا شفاهی به آنها پاسخ داده است.

توضیح آن‌که جناب استاد، ریت سه بوجه به حدود دودهمه تدریس، سخنرانی، برگزاری کارگاه‌های علمی و آموزشی و جلسات پرسش و پاسخ، ارائه مشاوره، شرکت در مناظرات علمی، شرکت در جایگاه ارائه نظریه و یا نقد و داوری در کرسی‌های آزاداندیشی و نظریه‌پردازی، حضور در هیأت ریسه و عضویت در هیأت علمی و داری بعضی همایش‌های علمی در بسیاری از دانشگاه‌های داخلی و در عموم استان‌های کشور - و در برخی از دانشگاه‌های خارجی، و در مجموع حضور مؤثر، مداوم و طولانی مدت در میان دانشگاهیان، سال‌هاست که در معرض پرسش‌های موجود در فضای آکادمیک و دانشگاهی، در حوزه دین و اندیشه دینی و از جمله درباره دیدگاه اسلام نسبت به سیاست، حکومت و نظام سیاسی و نیز به طور مشخص، ولایت فقیه قرار داشته و

به پاسخ‌گویی به این سؤالات پرداخته است، این از یک سو؛

و اما از سوی دیگر، ایشان به عنوان یکی از اساتید سطوح عالی و خارج فقه و اصول در حوزه علمیه قم، هم در قالب بحث خارج فقه به تدریس فقه الحکومه و ولایت فقیه پرداخته است و هم در کارگاه‌ها و نشست‌های علمی و دوره‌های کوتاه مدت آموزشی - چه در شهر قم و در مرکز حوزه‌های علمیه و چه در استان‌های مختلف - برای هزاران نفر از طلاب، فضلا، اساتید و مدیران حوزه‌ها و مدارس علمیه سراسر کشور و نیز تعدادی از ائمه جمعه، مسئولین دانشگاه‌ها و مراکز علمی و فرهنگی، در دانشگاه‌ها، روحانیون مستقر در بیرون از قم، مساجد و مبلّغان برگزیده و فعال در سطح استان‌های گوناگون، نظام سیاسی اسلام و مبانی کلامی و فقهی ولایت فقیه را تدریس کرده و به پرسش‌های فقهی و کلامی شرکت‌کنندگان در این جلسات، کارگاه‌ها و دوره‌های علمی، در زمینه ولایت فقیه و زعامت سیاسی و اجتماعی فقیه در عصر غربت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف پاسخ گفته است.

براین اساس می‌توان کتاب حاضر را بازتاب دهنده شمار زیادی از آن پرسش‌ها و پاسخ‌ها، و در عین حال خلاصه و ثمره سال‌ها تبحر علمی

۱. البته شمار بسیار اندکی، که فقط به عنوان نمونه در کتاب حاضر ارائه شده‌اند. علاقمندان به مطالعه تعداد بیشتری از این دست پرسش‌ها و پاسخ‌ها می‌توانند به کتاب «ولایت فقیه؛ چیستی، گستره، دیرینه» به قلم همین نویسنده مراجعه نمایند.

نویسنده، در زمینه بحث فقهی و پاسخ‌گویی به سؤالات حوزویان، دانشگاهیان، فرهیختگان جامعه و نخبگان علمی و فرهنگی کشور با موضوع فقه سیاسی، فقه حکومت، فقه دولت و ولایت فقیه نیز به شمار آورد، که همین امر می‌تواند یکی از امتیازات این اثر ارزشمند نسبت به سایر آثار و تألیفات منتشر شده با موضوع مذکور به حساب آید.

از دیگر آثار وی، «گرمای که همانند کتاب پیش رویتان، فراهم آمده از مجموعه‌ای از پرسش‌ها - به ویژه پرسش‌های دانشگاهیان، اعم از اساتید و دانشجویان - پاسخ‌های ایشان می‌باشد می‌توان به این موارد اشاره نمود:

- مهدویت؛ پاسخ به پرسش‌های دانشگاهیان
- دعا و درخواست حاجت؛ پاسخ به پرسش‌های دانشگاهیان
- چرا آفریده شدم؟؛ پاسخ به یکی از اساسی‌ترین پرسش‌های انسان
- دو کلمه حرف کتاب
- شبهات و ردود (حول قرآن کریم)
- قرآن‌شناسی؛ پاسخ به پرسش‌های دانشگاهیان

همچنین ایشان کتاب بسیار مفید و ارجمندی با عنوان و موضوع «روش پاسخ‌گویی به شبهات دینی و پرسش‌های اعتقادی دانشجویان» تألیف کرده است که آن نیز حاصل سال‌ها تلاش عینی و عملی این

اندیشمند خستگی ناپذیر در عرصه گره‌گشایی از سردرگمی‌ها و اشکالات معرفتی دانشجویان و پاسخ‌گویی به سؤالات و شبهات دینی جوانان تحصیل کرده - در داخل و خارج از کشور - می‌باشد.

اما مجموعه کتاب‌هایی که به طور خاص درباره نظام سیاسی اسلام، کلام و فقه سیاسی، فقه حکومت، فقه دولت و ولایت فقیه، به وسیله ایشان به دست تحریر درآمده‌اند عبارتند از:

۱. کتابی با نام «فلسفه فقه الحکومه» که از مبادی و مبانی فقه حکومت با ابعاد پیشینه آن، به عنوان یکی از فقه‌های خاص، تخصصی و مضامین بحث می‌کند. دارای فروست یا شناسه مجموعه آثار «نظام سیاسی اسلام ۱»؛

۲. کتاب «روش‌شناسی فقه اسلامی»، دارای فروست یا شناسه مجموعه آثار «نظام سیاسی اسلام ۲»؛

۳. اثر ارزشمندی به زبان عربی با عنوان «رأية الفقيه في الشريعة الإسلامية» که تقریری به قلم استاد ملک‌زاده از درس خارج فقه حضرت آیت الله حاج شیخ حسن شریعتی، از فقه‌های بزرگ، حوزه علمیه قم و از شاگردان آیات عظام بروجردی، امام خمینی و... می‌باشد. دارای فروست یا شناسه مجموعه آثار «نظام سیاسی اسلام ۳»؛

۴. کتاب «ولایت فقیه؛ چیستی، گستره، دیرینه». دارای فروست یا شناسه مجموعه آثار «نظام سیاسی اسلام ۴»؛

۵. کتاب «فقیه، در قامت حاکم جامعه اسلامی» [کتاب حاضر]، دارای فروست یا شناسه مجموعه آثار «نظام سیاسی اسلام ۵».

این کتاب، برگزیده‌ای از کتاب پیشین (ولایت فقیه؛ چستی، گستره، دیرینه) به اضافه نقد و بررسی گزارش ادعایی از گفتگوی آخوند خراسانی و میرزای نائینی، پاسخ به سؤالی درباره شورای رهبری و پاسخ به شبهه‌ای درباره انتخاب رهبر به وسیله مجلس خبرگان رهبری می‌باشد که پاسخ اخیر، مفصل‌ترین و کامل‌ترین پاسخی است که تاکنون به شبهه دور در انتخاب رهبر به وسیله خبرگان داده شده است؛

۶. کتاب «ولایت فقیه در آثار شیخ اعظم»، دارای فروست یا شناسه مجموعه آثار «نظام سیاسی اسلام ۶».

کتاب مذکور، تقریری از جلدات تدریس تحقیقی و تحلیلی مسأله ولایت فقیه در کتاب مکاسب شیخ انصاری به وسیله استاد ملک‌زاده و متن پیاده شده یک جلسه سخنرانی علمی با عنوان «در مکتب شیخ اعظم؛ ولایت فقیه در آثار شیخ انصاری» به وسیله ایشان در حوزه علمیه قم است.

«انتشارات اعتدال اسلامی» به عنوان مرکز نشر آثار استاد محمد حسین ملک‌زاده، امید دارد که به توفیق الهی سایر آثار قلمی ایشان را هم که یا هنوز چاپ و نشر نیافته و یا نسخه‌هایشان در بازار کتاب، نایاب گشته است، هر چه زودتر آماده و منتشر سازد و با کمال افتخار به جامعه علمی،

فرهیخته و کتابخوان کشور تقدیم نماید.

شایان ذکر است که در پایان این کتاب، به منظور آشنایی هرچه بیشتر خوانندگان محترم با بخشی از آثار نوشتاری مؤلف، فهرستی از تألیفات ایشان، شامل بیش از صد و سی جلد کتاب (تحت صد و شش عنوان) و نیز اضافه نمودیم.

مقدمه مؤلف

بسم الله الرحمن الرحيم وإياه نستعين
الحمد لله رب العالمين
وصلّى الله على سيّدنا ونبّينا محمد وآله الطاهرين

هنگامی که کتاب «ولایت فقیه؛ چیستی، گستره، دیرینه» به نگارش درآمد، با عنایت به حجم نسبتاً زیادش، بنا شد تا برگزیده‌ای از آن، که در حقیقت، منتخبی از پرسش‌ها و پاسخ‌های آن می‌باشد در قالب کتاب دیگری برای خوانندگان محترمی که به هر دلیل، کتاب‌های کم حجم‌تر را ترجیح می‌دهند، تدوین گردد.

البته بعداً بررسی و پاسخ به سه پرسش یا شبهه دیگر که در کتاب «ولایت فقیه؛ چیستی، گستره، دیرینه» نیامده بود نیز به این کتاب افزوده

شد تا فرق آن با کتاب پیشین، تنها به تفاوت در اجمال و تفصیل و میزان حجم! منحصر نگردد.

افزوده‌ها به کتاب پیش دیدگانتان عبارتند از:

۱. بررسی گزارش ادعایی از گفتگوی آخوند خراسانی و میرزای نائینی
در ضمن مخالفت با تشکیل حکومت اسلامی؛

۲. پاسخ به پرسشی درباره شورای رهبری. در خور ذکر است که در کتاب «ولایت فقه؛ چیستی، گستره، دیرینه» هم، سؤالی درباره ولایت فقیه سوری مطرح شده است اما به اقتضای تفاوتی که در نوع سؤالات پدید آمده در دو کتاب وجود دارد، جواب ارائه شده در آن کتاب، نسبت به کتاب مورد بحث، به نحوی حقیقیه است؛ در حالی که، جواب مطرح شده در این کتاب، مصداقی تر و ناظر به آن چه در جمهوری اسلامی ایران به وقوع پیوسته و تجربه شده است (به نحو قضیه خارجیّه) می‌باشد؛

۳. بررسی، نقد و پاسخ به یکی از شبهات مطرح شده درباره مجلس خبرگان که به شبهه دور در انتخاب رهبر، شهرت یافته است.

به هر روی، حاصل گزینش از کتاب پیشین و افزودن مطالب جدید، کتابی است که هم اکنون پیش چشم مبارکتان دارید، با عنوان «فقیه، در قامت حاکم جامعه اسلامی» با فروست یا شناسه مجموعه آثار نظام سیاسی اسلام ۵».

اما نکته فرجامین آن که، مطالب این کتاب به لحاظ نوع ادبیات و

سطح استدلال‌هایی که احیاناً و در پاسخ به برخی پرسش‌ها در آن مطرح گردیده است، به دو بخش قابل تقسیم است:

۱. بخش زیادی از مطالب که می‌توانند برای عموم، قابل فهم و استفاده باشند؛

۲. بخشی دیگر که بیشتر برای مخاطب خاص، قابل بهره‌گیری باشد. در تعبیر روشن‌تر، بخشی از مطالب و بحث‌های مطرح شده در این کتاب، مخاطبان خویش را در میان حوزویان ارجمند و یا دانشجویان گران‌قدر، به ویژه دانش‌آموختگان علوم انسانی و در مجموع، آشنایان با دانش‌واژگان، تعابیر و ادبیات خاص این‌گونه بحث‌ها جست‌جو می‌نمایند.

خلاصه آن‌که، مسیر مطالعه این کتاب، مطالب این کتاب، بی‌هیچ دغدغه، برای مخاطبان گروه دوم، مخاطبان خاص، کاملاً هموار به نظر می‌رسد، و برای مخاطب عام نیز بهره‌مندی از بخش قابل توجهی از مطالب کتاب، چندان دشوار نمی‌باشد.

والسلام علیکم ورحمة الله وبرکاته

کمترین دعاگویان

محمد حسین ملک‌زاده (امین الاسلام)

حوزه علمیه قم